TA’LIMDA XALQARO ALOQALARNI BOSHQARISHDA INSTITUTSIONAL VA TASHKILIY MUAMMOLAR

“Qamashi milliy maktabi” MMIBDO‘

Xolmatova Kibriyo Mirzayevna

Annotatsiya

Mazkur tezisda oliy ta’lim tizimida xalqaro aloqalarni boshqarishda yuzaga keladigan institutsional va tashkiliy muammolar keng qamrovda tahlil qilinadi. Xususan, boshqaruv strukturalarining nomukammalligi, byurokratik to‘siqlar, resurslar yetishmovchiligi va strategik rejalashtirishdagi kamchiliklarning xalqaro hamkorlik samaradorligiga ta’siri o‘rganiladi.

Kalit so‘zlar: xalqaro boshqaruv, institutsional rivojlanish, byurokratiya, strategik rejalashtirish, ta’lim menejmenti.

Zamonaviy globallashuv sharoitida oliy ta’lim tizimi tubdan transformatsiya jarayonini boshdan kechirmoqda. Universitetlar nafaqat milliy ta’lim xizmatlarini ko‘rsatuvchi muassasa, balki global bilimlar almashinuvi markaziga aylanmoqda. Shu sababli xalqaro aloqalarni samarali boshqarish ta’lim siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan.

Biroq xalqaro hamkorlikni rivojlantirish jarayoni murakkab institutsional tizimga tayanadi. Ko‘plab oliy ta’lim muassasalarida xalqaro faoliyat tashkiliy jihatdan yetarli darajada integratsiyalashmagan. Xususan, boshqaruvning markazlashgan modeli, qaror qabul qilish jarayonining sekinligi va bo‘limlar o‘rtasidagi muvofiqlashtirishning sustligi xalqaro aloqalarni rivojlantirishni cheklovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Shuningdek, xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, samarali xalqaro boshqaruv tizimi mavjud bo‘lmagan universitetlarda hamkorlik loyihalari ko‘proq formal xarakter kasb etadi va ularning natijadorligi past bo‘ladi. Shu bois, institutsional boshqaruv

tizimini takomillashtirish xalqaro aloqalarni rivojlantirishning asosiy sharti sifatida namoyon bo‘ladi.

1. Institutsional boshqaruv tizimidagi muammolar

Xalqaro aloqalarni boshqarish samaradorligi ko‘p jihatdan oliy ta’lim muassasasining ichki boshqaruv tizimiga bog‘liq. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, quyidagi muammolar keng tarqalgan:

• xalqaro aloqalar bo‘limining strategik emas, balki faqat texnik vazifalarni bajarishi;

• fakultet va markazlar o‘rtasida koordinatsiyaning yetishmasligi;

• xalqaro faoliyatning umumiy rivojlanish strategiyasiga integratsiyalanmaganligi.

Natijada xalqaro aloqalar tizimli rivojlanmaydi, balki alohida loyihalar darajasida qolib ketadi. Bu esa uzoq muddatli strategik natijalarga erishishga to‘sqinlik qiladi.

2. Byurokratik to‘siqlar va boshqaruvning murakkabligi

Ko‘plab oliy ta’lim muassasalarida xalqaro hamkorlikni amalga oshirish jarayoni ortiqcha byurokratik tartiblar bilan murakkablashgan. Jumladan:

• shartnomalarni tasdiqlash jarayonining uzoq davom etishi;

• hujjatlashtirish talablari ortiqcha darajada ko‘pligi;

• qaror qabul qilishda ko‘p bosqichli tizim mavjudligi.

Bu holatlar nafaqat vaqtni, balki resurslarni ham samarasiz sarflashga olib keladi. Eng muhimi, xorijiy hamkorlar bilan ishlashda tezkorlik yetishmasligi ishonchni kamaytiradi.

3. Resurslar bilan bog‘liq cheklovlar

Xalqaro aloqalarni rivojlantirish ko‘p hollarda yetarli moliyaviy va inson resurslarini talab qiladi. Biroq quyidagi muammolar kuzatiladi:

• xalqaro loyihalarni moliyalashtirish uchun mablag‘larning yetishmasligi;

• grantlar va investitsiyalarni jalb qilish tajribasining sustligi;

• malakali kadrlar, ayniqsa xalqaro menejerlar yetishmasligi.

Shuningdek, akademik xodimlarning xalqaro faoliyatga jalb etilishi ham yetarli darajada rag‘batlantirilmagan.

4. Strategik rejalashtirishdagi kamchiliklar

Ko‘plab ta’lim muassasalarida xalqaro aloqalar uzoq muddatli strategik reja asosida emas, balki qisqa muddatli tashabbuslar asosida rivojlantiriladi. Natijada:

• hamkorlik loyihalari barqaror emas;

• xalqaro faoliyatning samaradorligi past bo‘ladi;

• universitetning global reytingdagi o‘rni yaxshilanmaydi.

Strategik yondashuvning yo‘qligi xalqaro aloqalarni boshqarishda tizimsizlikni yuzaga keltiradi.

5. Muammolarni bartaraf etishning zamonaviy yondashuvlari

Mazkur muammolarni hal etish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim hisoblanadi:

• institutsional boshqaruvni modernizatsiya qilish;

• xalqaro aloqalarni universitet strategiyasiga integratsiya qilish;

• boshqaruvni markazsizlashtirish va vakolatlarni kengaytirish;

• raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish;

• xalqaro tajribaga ega mutaxassislarni tayyorlash.

Institutsional va tashkiliy muammolarni hal etish ta’limda xalqaro aloqalarni samarali boshqarishning asosiy shartidir. Zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish orqali universitetlarning global integratsiyasi va raqobatbardoshligini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Altbach P.G. Global Perspectives on Higher Education. – 2016.

2. Knight J. Internationalization of Higher Education. – 2015.
3. De Wit H. Internationalization Strategies. – 2017.
4. OECD. Education Policy Analysis. – 2020.
5. UNESCO. Higher Education Management. – 2018.
6. Scott P. Globalisation and Higher Education. – 2011.
7. Marginson S. Higher Education and Public Good. – 2016.
8. Enders J. Higher Education Governance. – 2004.
9. OECD. Higher Education to 2030. – 2009.
10. Teichler U. Internationalisation Trends. – 2004.
11. Wysocka K. Quality Assurance in Higher Education. – 2022.
12. Knight J. Internationalization Models. – 2004.